

ZAKRES WYMAGAŃ I KRYTERIA OCENY Z JEZYKA POLSKIEGO DLA KLASY VIII

Na ocenę **CELUJĄCĄ**

SŁUCHANIE:

Uczeń umie:

- słuchać i zrozumieć wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych,
- odczytać i interpretować zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji
- analizować i wykorzystać w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Uczeń umie:

- czytać głośno – artykulacyjnie poprawnie, z zachowaniem prozodii języka ojczystego,
- czytać różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- samodzielnie interpretować teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji,
- zna i stosuje pojęcia z teorii literatury, również te, które wykraczają poza planowany przez nauczyciela (na tym etapie nauki) zakres materiału,
- zna gatunki i wykazuje się wiedzą ponadprogramową (gatunki mieszane i z pogranicza rodzajów literackich, gatunki współczesne),
- zna, wskazuje, stosuje środki artystyczne – metafora, epitet, onomatopeja, porównanie, apostrofa, anafora, epifora,
- zna informacje z biogramów pisarzy, samodzielnie poszukuje dodatkowych informacji na temat ich życia i twórczości oraz wykazuje się tą wiedzą w sytuacjach problemowych, interpretacyjnych,
- zna zjawiska kultury i aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym,
- potrafi interpretować z nawiązaniem do problematycznie zbliżonych utworów literackich (odszukiwanie analogii i przeciwieństw),
- cytować, a także – poprawnie odczytywać wtrącenia obcojęzyczne np. łacińskie,
- praktycznie wykorzystać informacje wybrane z tekstu literackiego, naukowego, prawnego, popularnonaukowego,
- krytycznie oceniać i wartościować treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego.

MÓWIENIE

Uczeń umie:

- samodzielnie budować spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzić przyjętych racji,

- aktywnie uczestniczyć w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawiając swoje stanowisko, przedstawiać wnioski oraz stosować różne figury retoryczne – np. pytania retoryczne, zwroty do adresata,
- interpretować głosowo tekst wygłaszany z pamięci lub czytany,
- planować zadania grupowe oraz podejmować zadania wymagające kreatywności i zaangażowania,
- oceniając pracę innych, przedstawiać krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zdań i erudycji polonistycznej.

PISANIE

Uczeń umie:

- zgodnie z celem tworzyć – wymagane na danym etapie nauki – wypowiedzi pisemne ciekawe pod względem sposobu ujęcia tematu, w których wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję,
- tworzyć oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem, redagować dłuższe formy wypowiedzi, takiej jak recenzja czy rozprawka itd.,
- wypełniać formularze i druki (np. przekaz pieniężny),
- prezentować własne stanowisko i odróżniać fakty od opinii,
- pisać ortograficznie (umiejętnie uzasadniać pisownię)
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JEZYKU

Uczeń umie:

- świadomie stosować wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- samodzielnie poszerzać wiedzę językową.

Na ocenę **BARDZO DOBRĄ**

SŁUCHANIE

Uczeń umie:

- słuchać i rozumieć wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela będąc aktywnym uczestnikiem sytuacji komunikacyjnej, zwłaszcza w czasie pracy w grupie - uczeń potwierdza słuchanie przez robienie notatek, mówienie adekwatne do sytuacji, np. odpowiedź na pytanie, komentarz,
- słuchać nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzegać i oceniać zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu,
- interpretować wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Uczeń umie:

- płynnie czytać teksty współczesne i dawne stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględniając budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- podejmować próby interpretacji głosowej tekstu czytanego lub wygłaszanego z pamięci,
- odczytywać tekst na poziomie przerośnym i symbolicznym (wyodrębnić elementy świata przedstawionego z tekstu),

- czytając, odnaleźć odpowiedni fragment,
- cytować,
- wartościować zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- ustosunkować się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak: perswazja, manipulacja itp.,
- zna i stosuje elementarne pojęcia z teorii literatury – świat przedstawiony, bohater, narrator, postać mówiąca, watek, fabuła, czas, przestrzeń itd.,
- zna podstawowe gatunki (np. fraszka, pieśń, sonet, nowela, powieść, tragedia, ballada, elegia) i rozpoznaje rodzaje literackie,
- na podstawie wybranych utworów potrafi omówić cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- określić funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu alegorii,
- analizować obrazy poetyckie w utworze,
- na wybranych przykładach analizować cechy gatunkowe psalmu, pieśni, hymnu, ballady, powieści, opowiadania, noweli,
- analizować zależności między elementami konstrukcyjnymi świata przedstawionego w utworze,
- korzystać z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych),
- zna podstawowe informacje z biogramów pisarzy, tworzących przed XIX wiekiem – m.in. Jan Kochanowski, Ignacy Krasicki,
- zna podstawowe informacje z biogramów pisarzy, tworzących w XIX wieku – m.in. Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Aleksander Fredro, Cyprian Kamil Norwid, Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz,
- zna podstawowe informacje z biogramów pisarzy XX wieku – Stefan Żeromski, Krzysztof Kamil Baczyński,
- zna podstawowe informacje o twórcach współczesnych – Wisławie Szymborskiej, Zbigniewie Herbertcie, Czesławie Miłoszu,
- samodzielnie korzystać ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- posługiwać się informacją wyszukaną w różnych tekstach, zwłaszcza prawnych i popularnonaukowych,
- podejmować próbę interpretacji językowych i pozajęzykowych środków perswazji w reklamie prasowej,
- interpretować symbole występujące w malarstwie,
- analizować funkcje pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- porównywać dzieło literackie i plastyczne dostrzegając i analizując związki między nimi,
- analizować elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- wyróżnić elementy groteskowe w utworze,
- zna podstawowe zjawiska kultury i uczestniczy w życiu kulturalnym.

MÓWIENIE

Uczeń umie:

- podejmować zadany temat w wypowiedziach logicznych, spójnych, uporządkowanych i poprawnych pod względem językowym oraz stylistycznym,
- wykazać się wyraźną poprawną wymową przestrzegając zasad poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- udowodnić swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód (stosować podstawowe figury retoryczne – np. pytania retoryczne),
- pytać się znając technikę zadawania pytań,

- aktywnie uczestniczyć w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmując próby prowadzenia dyskusji,
- posługując się bogatym słownictwem tworzyć opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- barwnie opowiadać treść utworu,
- charakteryzując postać fikcyjną ocenić i poddać wartościowaniu jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych,
- analizować uczucia własne i bohaterów literackich,
- podjąć próbę głosowej interpretacji wygłaszanego tekstu, m. in. Przez prawidłowe stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- aktywnie i twórczo uczestniczyć w przygotowaniu inscenizacji wybranego utworu,
- krytycznie i rzeczowo omówić oraz ocenić recytację własną i kolegów.

PISANIE

Uczeń umie:

- pisać wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawnie pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzyć tekst wyrażający intencje nadawcy,
- posługiwać się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania,
- posługując się bogatym słownictwem, redagować różne formy wypowiedzi, m.in. rozprawkę, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe,
- zrelacjonować cudze poglądy i określić problematykę książki, filmu, spektaklu,
- przygotować się pisemnie do wypowiedzi ustnej,
- pisać ortograficznie (dopuszczalne dwa, trzy błędy na przestrzeni tekstu dłuższego), w sposób twórczy przekształcać tekst epicki na scenopis filmowy.

NAUKA O JEZYKU

Uczeń umie:

- sprawnie stosować wiedzę językową w zakresie:
  - ❖ **fonetyki** (omawia proces powstawania głosek i rolę poszczególnych narządów mowy, objaśnia różnicę między głoską a literą; określa funkcję głoski *i*; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne, wyjaśnia mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych; prawidłowo zapisuje wyrazy z głoską nosową i z upodobnieniem pod względem dźwięczności).
  - ❖ **Słowotwórstwa i słownictwa** (klasyfikuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo, analizuje budowę słowotwórczą wyrazu, tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu doskonalenia stylu wypowiedzi ustnych i pisemnych; omawia znaczenie realne oraz strukturalne wyrazów; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
  - ❖ **Fleksji** (klasyfikuje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa form czasowników, rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków i świadomie stosuje je dla wzbogacenia tworzonych tekstów; prawidłowo zapisuje przyimki złożone i wyrażenia przyimkowe, partykuły *nie* i *by* z różnymi częściami mowy; prawidłowo używa spójników i stosuje do zasad interpunkcji),

- ❖ Składni (samodzielnie dokonuje analizy logicznej i gramatycznej zdania, posługuje się różnego rodzaju typami zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; wykazuje dbałość o poprawną interpunkcję zdania złożonego),
- objaśniać sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Na ocenę **DOBRA**

SŁUCHANIE

Uczeń umie:

- słuchać i rozumieć wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela, dzięki czemu uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej – uczeń potwierdza słuchanie poprzez robienie notatek, opowiadanie na zadane pytania, komentarz,
- słuchać nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzegając środki artystycznego wyrazu tekstu,
- selekcjonować informacje z wysłuchanego tekstu,
- poprawnie analizować i rozpoznawać intencję nadawcy wysłuchanego utworu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Uczeń umie:

- płynnie czytać głośno teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji,
- odczytywać tekst na poziomie przenośnym,
- określać funkcję przeczytanego tekstu,
- określać nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- wyjaśnić tytuł utworu,
- wyjaśniać motywy postępowania bohaterów, oceniając ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- dostrzegać perswazję i wartościowanie w czytanim tekście,
- określać cechy liryki jako gatunku literackiego i ilustruje je przykładami z tekstu,
- określać funkcję środków artystycznego wyrazu, takich jak epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, pytanie retoryczne,
- samodzielnie wyodrębnić i omówić obrazy poetyckie w utworze,
- rozpoznać i wskazać cechy gatunkowe: psalmu, pieśni i hymnu,
- analizować elementy świata przedstawionego w utworze,
- posługiwać się terminami: *realizm* i *fantastyka*, *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- uzasadniać przynależność gatunkową: powieści, noweli, opowiadania,
- wskazać w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- posługiwać się terminami związanymi z dramatem jako rodzajem literackim,
- wyszukiwać potrzebne informacje z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych),
- wykazać się podstawową wiedzą z biografów ważniejszych pisarzy (J. Kochanowski, A. Mickiewicz, H. Sienkiewicz, W. Szymborska, Cz. Miłosz),
- wybierać niezbędne informacje ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- uzasadniać przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- wyszukać i porównać informacje w różnych tekstach, m. in. Popularnonaukowych i prawnych,
- analizować językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- analizować treść symbolu występującego w malarstwie,

- określić funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- określić rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,
- wyjaśnić związki między dziełem literackim a plastycznym,
- podjąć próbę omówienia elementów tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- nazywać elementy groteski w utworze.

MÓWIENIE

Uczeń umie:

- płynnie mówić na dany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej,
- mówić stosując odpowiednią odmianę języka,
- stara się mówić logicznie i spójnie,
- wyraźnie i poprawnie wymawiać wyrazy (akcentuje wyrazy i zdania),
- uzasadnić własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów,
- dobierać środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- aktywnie uczestniczyć w dyskusji,
- tworzyć opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- opowiadać treść utworu,
- charakteryzować postać fikcyjną
- opisywać uczucia własne i bohaterów literackich,
- wystrzegać się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej,
- aktywnie uczestniczyć w przygotowaniu planu inscenizacji wybranego utworu oraz w jego realizacji,
- ocenić recytację własną kolegów

PISANIE

Uczeń umie:

- pisać wypowiedź logiczną i spójną o trójdzielnej kompozycji, starając się zachować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- tworzyć tekst wyrażający intencje nadawcy, na przykład prośby i przeprosiny,
- uzasadnić własne zdanie za pomocą odpowiednich argumentów (dopuszczalne pomoc lub nadzór nauczyciela),
- redagować: opis, rozprawkę, charakterystykę postaci, kartkę z pamiętnika, recenzję, sprawozdanie, notatkę w postaci tekstu ciągłego, tabeli, wykresu, mapy pamięci, planu oraz pisma użytkowe, takie jak instrukcje i przepisy,
- pisać ortograficznie (dopuszczalne błędy II kategorii w krótszym tekście oraz trzy, cztery błędy I kategorii w tekście długim),
- podjąć próbę przekształcenia tekstu epickiego na scenopis filmów.

NAUKA O JEZYKU

Uczeń umie:

- sprawnie stosować wiedzę językową w zakresie:
  - ❖ **fonetyki** (omawia proces powstawania głosek; omawia różnicę między głoską a literą; dostrzega funkcję głoski *i*; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne; dostrzega związek cech artykulacyjnych głoski ze znaczeniem wyrazu; zna mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, stara się poprawnie zapisywać wyrazy z głoskami nosowymi i z upodobnieniem pod względem dźwięczności).

- ❖ **Słowotwórstwa i słownictwa** (porównuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo, wskazuje postawę słowotwórczą, formant, rdzeń; tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu uniknięcia powtórzeń w tekście; rozumie różnicę między znaczeniem realnym a strukturalnym wyrazu; wyrazów; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
  - ❖ **Fleksji** (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa form czasowników wziąć, iść, rozumieć, umieć, przyjść, lubić; prawidłowo używa różnych form, rzeczowników, przymiotników, liczebników; poprawnie stosuje rzeczownik z określającymi go przymiotnikami; rozróżnia liczebniki główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe, rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłówne, liczebne; stosuje zaimki w tekście w celu usunięcia zbędnych powtórzeń wyrazowych: łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą różnych spójników; stara się poprawnie zapisywać partykułę *nie* i *by* z różnymi częściami mowy, określa funkcję wykrzyknika w wypowiedziach),
  - ❖ **Składni** (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia rodzaje zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; poprawnie stosuje interpunkcję w zdaniach złożonych),
- wskazać sposoby wzbogacania zasobu słownikowego języka.

Na ocenę **DOSTATECZNĄ**

SŁUCHANIE

Uczeń umie:

- świadomie uczestniczyć w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników (słuchać i potwierdzać tę umiejętność poprzez zadawanie pytań adekwatnych do sytuacji, komentarz),
- żywo reagować na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosić o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie itp.,
- określić tematykę wysłuchanego utworu,
- rozróżniać teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- wybierać potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu,
- rozpoznać kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Uczeń umie:

- czytać głośno z przeważnie poprawną artykulacją (dopuszczalna sylabizacja trudnych wyrazów i błędna artykulacja wypowiedzi wielokrotnie),
- czytać cicho ze zrozumieniem przynajmniej 75% treści,
- odnaleźć w tekście przynajmniej dwa cytaty dotyczące sygnalizowanej przez nauczyciela problematyki,
- podejmować próby odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym,
- wybierać z tekstu najważniejsze informacje,
- określać nadawcę i adresata wypowiedzi,
- zna i stosuje niektóre pojęcia z teorii literatury – bohater, narrator, zdarzenie, postać mówiąca w utworze,
- zna kilka podstawowych gatunków epickich (nowela, powieść itd.),

- posiada minimum wiedzy o pisarzach,
- nazywać różne motywy postępowania bohaterów,
- odczytując sens utworu, odwoływać się do podstawowych wartości, takich jak: przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- nazwać cechy liryki jako rodzaju literackiego i identyfikować je w tekście poetyckim,
- określać osobę mówiącą w wierszu,
- nazwać podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, potrafi wskazać w tekście: epitet, przenośnię, porównanie,
- wyodrębnić w tekście obrazy poetyckie,
- rozróżnić takie gatunki poezji, jak: psalm, pieśń, hymn, fraszka, tren,
- identyfikować elementy świata przedstawionego w utworze,
- odróżnić fikcję literacką od rzeczywistości,
- rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*,
- odróżnić cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- podać przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej,
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady,
- zna cechy dramatu jako gatunku literackiego i rozumie podstawowe terminy związane z dramatem,
- wyszukać potrzebne informacje w encyklopedii, słowniku ortograficznym, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych i wyrazów obcych,
- wyszukać informacje w spisie treści, indeksie i przypisach,
- odróżnić teksty publicystyczne od innych tekstów,
- wyszukać informacje w tekście popularnonaukowym oraz prawnym,
- rozpoznać językowe oraz pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- identyfikować symbole występujące w malarstwie,
- dostrzec funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- zrozumieć rolę aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu i przedstawienia teatralnego,
- rozpoznać związki między dziełem literackim a plastycznym
- wskazać elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- odróżnić teksty groteskowe od innego rodzaju utworów.

MÓWINIE

Uczeń umie:

- mówić, stosując w większej mierze poprawną odmianę i artykulację,
- mówić w określonym celu, konstruując krótkie wypowiedzi i podejmuje próbę w miarę logicznej argumentacji (dwa poprawne argumenty),
- podsumować własną wypowiedź,
- zachować trójdzielny kompozycje dłuższej wypowiedzi,
- zadbać o poprawność językowa i stylistyczna wypowiedzi,
- stara się stosować do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań,
- rozróżnić środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- uczestniczyć w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- dobierając odpowiednie słownictwo, opisać wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz, sytuację,
- płynnie opowiadać treść utworu jedno- i wielowątkowego,
- streścić tekst literacki i popularnonaukowy według wcześniej przygotowanego planu,
- opisać cechy postaci fikcyjnej,

- nazwać uczucia własne i bohaterów literackich,
- dostrzec zjawisko brutalności słownej – kłamstwo i manipulację,
- wygłosić z pamięci tekst poetycki, stosując się do zasad interpunkcji oraz intonacji zdaniowej,
- wywiązać się z zaplanowanych zadań związanych z przygotowaniem inscenizacji wybranego utworu,
- uczestniczyć w omówieniu recytacji własnej i kolegów.

PISANIE

Uczeń umie:

- pisać na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi,
- stosować akapity,
- stara się zachować poprawność językową tworzonego tekstu,
- wykazać dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną (poprawna pisownia 50% całości tekstu) i interpunkcję,
- próbować uzasadnić swoje zdanie,
- redagować krótkie, dostatecznie poprawne opisy (postaci, krajobrazu), opowiadania, listy prywatne, kartki z dziennika, notatki, streszczenia, zaproszenia, ogłoszenia, przepisy kulinarne,
- napisać odpowiedanie odtwórcze i opowiadanie twórcze z dialogiem,
- zastosować narrację pierwszo- i trzecio osobową,
- opisać postaci fikcyjne i rzeczywiste,
- z pomocą nauczyciela opisuje dzieło malarskie,
- układać tekst o trójdzielnej kompozycji, w którym uzasadnia własne zdanie,
- zna słownictwo oceniające i wyrazy modalne precyzujące stosunek piszącego do wyrażanych treści.

NAUKA O JEZYKU

Uczeń umie:

- stosować wiedzę językową w zakresie:
  - ❖ **fonetyki** (wymienia narządy mowy; rozumie różnicę między głóską a literą, identyfikuje samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; zna funkcje głoski *i*; wskazuje zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
  - ❖ **Słowotwórstwa i słownictwa** (rozpoznaje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo, wskazuje postawę słowotwórczą, formant, rdzeń; rozpoznaje wyrazy należące do tej samej rodziny wyrazów, odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych; stara się prawidłowo zapisywać przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
  - ❖ **Fleksji** (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się używać poprawnych form rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójników, stosuje właściwą interpunkcję w wypowiedziach),
  - ❖ **Składni** (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia zdanie i równoważnik zdania; rozumie między zdaniem złożonym współrzędnie i podrzędnie; zna typy tych zdań, stara się stosować do zasad interpunkcji),
- zna sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Na ocenę **DOPUSZCZAJĄCĄ**

SŁUCHANIE

Uczeń umie:

- uważnie słuchać wypowiedzi kolegów i nauczyciela (potwierdza słuchanie przez zadawanie pytań, komentarz),
- wyrazić prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- słuchać nagrania wzorcowej recytacji,
- mówić na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu,
- rozumie polecenia
- rozpoznać fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście,
- rozpoznać smutek, radość jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

Uczeń umie:

- czytać głośno z poprawną artykulacją (dopuszczalne czytanie z nieznacznym sylabizowaniem),
- czytać teksty współczesne i dawne,
- odczytać teksty ma poziomie dosłownym (czytać cicho ze zrozumieniem przynajmniej 50% tekstu),
- rozpoznać w tekście najważniejsze informacje,
- wskazać nadawcę i adresata wypowiedzi,
- dostrzec różne motywy postępowania bohaterów,
- odczytać sens utworu, dostrzegając w nim podstawowe wartości, takie jak: przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- czytać utwory liryczne, znając cechy liryki jako rodzaju literackiego
- odróżnić osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu,
- rozpoznać podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi (porównanie, epitet, metafora),
- rozpoznać obrazy poetyckie w utworze,
- zna cechy pieśni, hymnu, fraszki,
- wymienić elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze (zna kilka podstawowych pojęć z teorii literatury – narrator, bohater, podmiot mówiący),
- wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości,
- zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- rozróżnić narrację pierwszo- i trzecio osobową,
- rozpoznać w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- zna cechy gatunkowe bajki,
- odróżnić dramat od innych rodzajów literackich,
- wyszukać informacje w encyklopedii, słowniku ortograficznym i słowniku języka polskiego,
- posługiwać się spisem treści,
- wyszukać informacje w tekście popularnonaukowym,
- dostrzec symbole występujące w malarstwie,
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*,
- wymienić osoby uczestniczące w procesie powstawiania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator),
- dostrzec związki między dziełem literackim a dziełem plastycznym,

- rozróżnić elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- kojarzy nazwiska najważniejszych pisarzy i potrafi wskazać tytuły ich dzieł.

MÓWIENIE

Uczeń umie:

- mówić z zachowaniem w miarę poprawnej artykulacji i odmiany językowej,
- wypowiadać się na podany temat (stara się choć w 2-3 logicznych zdaniach wypowiedzieć na dany temat),
- pytać,
- unikać zbędnych powtórzeń wyrazowych i błędów gramatycznych,
- zna zasady poprawnej wymowy i zasady poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- podejmować próby uczestniczenia w dyskusji,
- opisywać wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz,
- opowiedzieć treść utworu,
- streścić prosty tekst literacki lub popularnonaukowy,
- podać cechy postaci fikcyjnej,
- mówić o uczuciach własnych i postaci literackich,
- wygłosić z pamięci tekst poetycki,
- wziąć udział w przygotowaniu inscenizacji wybranego utworu.

PISANIE

Uczeń umie:

- tworzyć krótkie, minimalnie poprawne opisy, opowiadanie, notatki, plany dłuższej wypowiedzi,
- przy pomocy nauczyciela tworzyć tradycyjny życiorys, podanie,
- starać się pytać na temat,
- starać się zachować poprawność językową, ortograficzną (od 40 do 50% poprawności całej wypowiedzi pisemnej) i interpunkcyjną tekstu,
- starać się o estetyczny zapis wypowiedzi,
- układać tekst, który zawiera prośbę, przeprosiny,
- wyrazić swoje zdanie (w 2-3 zdaniach zakreśla problematykę utworu),
- umieścić dialog w tekście,
- opisać postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- rozróżnić narrację pierwszo- i trzecio osobową,
- opisać elementy dzieła malarskiego,
- ułożyć tekst o trójdzielnej kompozycji na bliskie mu tematy.

NAUKA O JEZYKU

Uczeń umie:

- stosować wiedzę językową w zakresie:
  - ❖ **fonetyki** (zna różnicę między głóską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne i bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
  - ❖ **Słowotwórstwa i słownictwa** (wie, czym jest podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym),
  - ❖ **Fleksji** (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się używać poprawnych form rzeczowników, stopniuje przymiotniki, poprawnie używa liczebników w datach, stara się używać zaimków; łączy wyrazy w zdaniu i zadania za pomocą spójników, stosuje wypowiedzenia wykrzyknikowe),

- ❖ **Składni** (rozdziela zdanie i równoważnik zdania; ma świadomość logicznej budowy wypowiedzenia pojedynczego i z pomocą nauczyciela dokonuje jego rozbioru współrzędnie od zdania złożonego podrzędnie),
- Świadomie wzbogacać zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp.

Na ocenę **NIEDOSTATECZNĄ**

Uczeń nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

KRYTERIA OCENY DŁUŻSZEJ WYPOWIEDZI PISEMNEJ

1. Zgodność z tematem:
  - ✓ jeżeli praca jest całkowicie niezgodna z tematem – 0 punktów, praca nie jest sprawdzana
  - ✓ tekst jest w większości zgodny z tematem, ewentualne dygresje są uzasadnione 0 – 1
2. Treść:
  - ✓ dobór materiału 0 – 1
  - ✓ nie ma błędów rzeczowych 0 – 1
  - ✓ temat został ujęty w sposób twórczy i oryginalny 0 – 1
3. Kompozycja:
  - ✓ tekst ma kompozycję trójdzieloną 0 – 1
  - ✓ proporcje poszczególnych części zostały zachowane 0 – 1
  - ✓ tekst jest spójny i logicznie zbudowany 0 – 1
4. Forma:
  - ✓ w tekście zawarte są wyznaczniki komp. Danej formy wypowiedzi 0 – 1
5. Język:
  - ✓ składnia i fleksja są poprawne (dopuszcza się 2 błędy) 0 – 1
  - ✓ poprawne słownictwo i frazeologia (dopuszcza się 2 błędy) 0 – 1
  - ✓ słownictwo mjest bogate /zastosowano udaną stylizację językową 0 – 1
6. Styl:
  - ✓ styl jest poprawny i jasny oraz funkcjonalny 0 – 1
7. Zapis:
  - ✓ ortografia: 0 błędów – 2p.; 1 błąd – 1p.; 2 błędy – 0p.
  - ✓ interpunkcja (dopuszcza się 3 błędy) 0 – 1
  - ✓ układ graficzny (akapity, marginesy) 0 – 1
  - ✓ estetyka pracy, czytelne pismo 0 – 1

celujący	17
bardzo dobry	16 – 14
dobry	13 – 12
dostateczny	11 – 9
dopuszczający	8 – 6